

Přehled literatury

STAROVĚK (3 500 p. n. l. - 500 n. l.)

- **Epos o Gilgamešovi**
 - Nejstarší dílo světové literatury (17. st. p. n. l.)
 - Mezopotámie
 - Gilgameš hledá nesmrtelnost – hradby města; nesmrtelnost získává činy
- **Bible** – Hebrejská literatura
 - Starý zákon (Genesis, Exodus...)
 - Nový zákon
 - Řecky
 - Čtyři evangelia – Ježíš Kristus..., Zjevení sv. Jana – apokalypsa
- **Řecká literatura** – **Homér** – básník – Eposy
 - *Ilias* – trojská válka
 - *Odyssea* – návrat na rodnou Ithaku (sirény, Kyklop, věrná Penelope čeká 20 let)
- **Antika** – kultura starého Řecka a Říma
- **Ezop** – bajky; jinotajné (alegorické)
- **Sofokles** – **Drama** – tragédie
 - *Král Oidipus* – Oidipus zabil svého otce a matku si vzal za manželku
 - *Antigona*
 - Král Kreon
 - Dva bratři – jeden v nepřátelském vojsku; oba zabiti
 - Zakázáno „nepřítele“ pohřbít
 - Zákony morálky jsou důležitější než zákony vládců
 - **Filozofie** – Sokrates, Platon, Aristoteles (tři jednoty dramatického díla – **místa, děje, času**)
- **Římská literatura** – básník **Ovidius**
 - *Umění milovat* (jak si získat lásku)
 - *Proměny* (Daidalos a Ikaros – mytologie)
 - Vyhnanství – inspirace pro [Josefa Svatopluka Machara](#)
- **Vergilius** – básník; epos *Aeneis* (založení Říma)

STŘEDOVĚK (5. - 15. st.)

Evropa

- **Píseň o Rolandovi** – 11. století; Francouzský hrdinský epos (oslava rytíře a jeho ctností)
 - Roland rytíř královské družiny Karla Velikého (vládce Francké říše)
- **Píseň o Cidovi** – Španělský hrdinský epos
- **Tristan a Izolda** – Keltský hrdinský epos

Písemnictví na našem území

- Staroslověnské (**Konstantin a Metoděj**, příchod 863 – **Proglas** – veršovaná předmluva k evangeliu, právo na bohoslužby v mateřském jazyce)
- Latinské – **Kristiánova Legenda** (Život a umučení sv. Václava a jeho babičky Ludmily)
 - Pramen pro poznání našich nejstarších dějin
- *Hospodine, pomiluj ny* (smiluj se nad námi)
 - 10. století
 - Plnila i funkci hymny
- **Hlaholice** – písmo

- Staroslověnština – jazyk
- **Kosmas – *Kronika česká***
 - Historicky cenná
 - Do roku 1125
 - Psáno latinsky
 - Čerpá z vypravování starců, pamětníků, co sám zažil
- České – ***Dalimilova kronika***
 - Přelom 13. a 14. století
 - Neznámý autor nižší šlechty
 - Vlastenectví – raději za ženu českou selku než německou císařovnu
 - Méně historicky spolehlivá než [Kosmova](#)
- ***Alexandreis***
 - Neznámý autor vyšší šlechty
 - Aristotelovy rady A., zřejmě Přemysl Otakar II.
- Doba Karlova (14. st.) ***Mastičkář***
 - Drama
 - Fraška
 - 3 Marie chtěly balzamovat Kristovo tělo
 - Velikonoční tematika
- ***Podkoní a žák***
 - Konec 14. století
 - Satirická
 - Veršovaná skladba
 - Forma sporu
 - Končí rvačkou
 - Děj se odehrává v krčmě
- **Jan Hus**
 - ***Knížky o svatokupectví*** – kritika církve
 - ***O pravopise českém*** – zjednodušení pravopisu – diakritický, nabodenička (oddělovače)...
- **Husitská literatura**
 - Kázání
 - Traktáty
 - Duchovní písně

HUMANISMUS A RENESANCE (14. - 16. st.)

- **Humanismus**
 - Svobodný rozvoj lidské osobnosti
 - **Humánní** = lidský, vzdělání
- **Renesance**
 - Znovuzrození obrození antických ideálů; poznání; vzdělání
 - Odvrací se od naděje v posmrtné vykoupení; snaha prožít aktivní život; věří ve vítězství rozumu,

Itálie

- **Giovanni Boccaccio – *Dekameron*** – (100 **novel**; 10 lidí; 10 dnů; převažují milostné příběhy); rámcové
- **Francesco Petrarca – *Sonety Lauře***
 - **Sonet** – znělka (4-4-3-3)
- **Dante Alighieri – *Božská komedie*** (Peklo; Očistec – průvodce Vergilius; Ráj)

Francie

- **François Villon** – Villonská balada

- 4 sloky; 7–12 veršů
- Poslední verš polovina a je nazýván posláním
- **Balada z hadrů** – „že bída z lidí lotry činí a vlky z lesů žene hlad“ – citace ve hře [Osvobozeného divadla](#)

Španělsko

Miguel de Cervantes y Saavedra – *Důmyslný rytíř Don Quijote de la Ancha* (román; rytíř; smutné postavy; chce obnovit slávu a ctnosti rytířstva)

Anglie**William Shakespeare**

- **Tragédie:** *Romeo a Julie* (Romeo Montek, Julie Kapuletová; znepřátelené rody; za svoji lásku zaplatí svými životy), *Hamlet*, *Král Dánský* (pomsta vraždy otce; předstírá šílenství; umírá), *Othello*, *Král Lear*
- **Komedie:** *Zkrocení zlé ženy*, *Sen noci svatojánské*
- **Sonety**

Český humanismus

- **Jan Blahoslav** přeložil Nový zákon – podnět k překladu celé Bible – **Bible Kralická** – přeložila Jednota bratrská
- Daniel Adam z Veleslavína – vydavatelství **Melantrich** – vysoká úroveň jazyka (národní obrození)
- Václav Hájek z Libočan – *Kronika česká*
 - 16. stol.
 - Oslavuje šlechtu a katolicismus; málo historicky spolehlivá; ale čtivá
 - Inspirovala české umění 19. stol.

BAROKO (17. – 18. st.)

- Tíhnutí k náboženské mystice, upnutí se k bohu
- Rozporuplné životní pocity; citovost
- Lidé jsou často nejistí = noří se do svého nitra, upínají se k bohu

Jan Amos Komenský

- *Labyrint světa a ráj srdce*
 - Filosofické dílo; Alegorická skladba
 - Autorova pouť světem
- *Velká didaktika*, *Orbis pictus* (pedagogická díla), vzdělávání všichni bez rozdílu pohlaví a sociálního postavení, když budou všichni vzdělaní, nebude se válčit

Bedřich Bridel – *Co bůh? Člověk?* – duchovní báseň, nicota člověka, velikost boha

KLASICISMUS (17. - 18. st.)

- Pevný systém estetických pravidel a norem (návrat k antice – zákony dramatu)
- Vyšší styl, nižší styl

Francie**Molière**

- **Lakomec**
 - Drama; komedie
 - Harpagon je pro peníze schopen udělat cokoliv
 - Inspirovaný *Komedii o Hrnčí* (Plautus)
- *Tartuffe*
- *Zdravý nemocný*

OSVÍCENSTVÍ (17. - 18. st)

- Kladen důraz na rozum (racionalismus)
- Svoboda vědeckého bádání
- Snaha o politické změny ve jménu pokroku

Francie

Encyklopedie – veškeré znalosti vědy, techniky, umění

- **Voltaire** – Francie; filosof; dramatik; historik; básník
 - **Candide**
 - Filozofická povídka
 - Kritický obraz soudobé společnosti
 - Mladík hledá štěstí, ale naráží na tvrdost absolutismu a prodejné soudy
- **Jean-Jacques Rousseau**
 - *Emil*
 - Člověk se rodí dobrý
 - Teprve společnost ho kazí
- Daniel Defoe – *Robinson Crusoe*
 - Počátky dobrodružného románu
 - Nový typ hrdiny – podnikavý, praktický (vidět vliv [osvícenství](#) – neomezené možnosti lidského rozumu)
- Jonatan Swift – *Gulliverovy cesty*
 - Utopistický román
 - Alegorie na mravy a společenské zřízení v Anglii

PREROMANTISMUS (18. st.)

- Důraz kladen na city
- „Předromantismus“
- Děj se často odehrává na osamělých místech, hřbitovech

Německo**Johann Wolfgang Goethe**

- **Faust**
 - Veršovaná tragédie
 - V touze po poznání prodal duši ďáblu
 - Smysl života nachází v pomoci lidem
- *Utrpení mladého Werthera*

<<<KONEC PRVNÍHO ROČNÍKU>>>

NÁRODNÍ OBROZENÍ

VZNIK NÁRODNÍHO OBROZENÍ

- Osvícenské myšlenky z Francie v poslední čtvrtině 18. stol.
- Proces trval až do pol. 19. stol.
- 1781 – **Josef II**
 - Patent o zrušení nevolnictví a toleranční patent
 - Zrušil částečně cenzuru
 - Utváření národního povědomí = vznik národního hnutí
- **Panslavismus** – Idea jednoty slovanských národů
- **Austroslavismu** – Zachování samostatnosti v rámci Monarchie

1. Etapa (obranná fáze)

- 80. léta; 18 století – 1805
- Převládá [klasicismus](#)
- Utvářejí se základy obrozenské literatury
- **Gelasius Dobner** – kritický rozbor historických nepřesností Hájkovy [Kroniky české](#)
- **Josef Dobrovský**
 - *Dějiny české řeči a literatury*
 - V závěru pochybnosti o budoucnosti češtiny
 - Nadšen úrovní v minulosti, hlavně dobou veleslavínskou
 - *Německo–český slovník* – 2 díly
- Všechna díla psána latinsky nebo německy – čeština nebyla schopna vědeckého vyjadřování
- **František Martin Pelcl**
 - *Nová kronika česká* – 3 svazky; měla nahradit Hájkovu [Kroniku českou](#)
 - Věřil v budoucnost češtiny
- **Divadlo v Kotcích** – uvedena první česká hra – veselohra *Kníže Honzik*
- **Nosticovo divadlo** (Stavovské) – premiéra Mozartovy opery *Don Giovanni*
- **Bouda** – první české divadlo; **Koňský trh** – dnešní Václavské náměstí
- **Matěj Kopecký** – *Kočovní loutkář*
- **Václav Matěj Kramerius** – vydavatel, vlastník knihkupectví a nakladatelství Česká expedice

2. Etapa

- 1806 – 1830
- Doba napoleonských válek
- Vytváří se jazykový program
- V literatuře se uplatňuje [preromantismus](#)
- **Vyšší cíle** – rovnoprávné začlenění české kultury i vědy do evropského kontextu
 - **Josef Jungmann** – **Slovník česko-německý** – životní dílo; rozšíření slovní zásoby – Novotvary, slova ze slovanských jazyků, stará slova
- **František Palacký** – historik

3. Etapa

- 1830 – 1848
- Doba mezi revolucemi
- Literatura se sblíží se životem
- Proniká [romantismus](#)

4. Etapa

- 1848 – 50. léta. 19. stol.
- Demokratická orientace literatury
- Směřování k [realismu](#)

RKZ – Rukopisy Královédvorský a Zelenohorský

Rukopis Královédvorský

- **1817 – Nález**
- Našel Václav Hanka
- Považováno za zlomek díla ze 13. století

Rukopis zelenohorský

- Údajně z 10. století; nalezený na **zámku** Zelená Hora u Nepomuku
- [Dobrovský](#) okamžitě tvrdil, že jde o padělky
- Nepravost dokázána v 80. letech 19. století; Jan Gebauer, Jaroslav Goll, TGM
- **Palimpsest** = pergamenový svitek zbavený původního textu; popsáný novým textem
- **Václav Hanka, Josef Linda**

ROMANTISMUS (první polovina 19. st)

- Anglie, Francie, Rusko
- Individualismus, citovost, subjektivita, fantazie
- Obdiv k minulosti, lidové slovesnosti, exotice a nespoutané přírodě
- Hlavní hrdina často splývá s autorem; je výjimečný, osamělý; dopouští se protispolečenských činů (revoluční romantismus)
- Hrdinova láska
 - Nešťastná a nenaplněná
 - Nedostupná (zadaná, mrtvá)
 - Hrdina nemiluje skutečnou ženu, ale představu, kterou si o ní vytvořil
- Lyrické balady, básnické povídky (poémy), historická próza (zakladatel [Walter Scott](#))

Anglie

- **George Gordon Byron** – *Childe Haroldova pout'*; autobiografické prvky
- **Percy Bysshe Shelley** – *Odpoutaný Prométheus* (téma z antiky)
- **Walter Scott** – *Ivanho*; historické povídky a romány
- **Jane Austinová** – představitelka tzv. rodinného románu; *Pýcha a předsudek*; *Rozum a cit*

Francie

- **Victor Hugo**
 - *Chrám Matky Boží v Paříži* (Esmeralda, Quasimodo)
 - *Bídníci* (Jean Valjean)
 - *Legenda věků* (vývoj lidstva – spěje k humanitě; navázal [Jaroslav Vrchlický – Zlomky epopeje](#))
- **Stendhal** – *Červený a černý* (inspiroval se [Vladimír Páral](#) – *Milenci a vrazi*)
- **Alexandre Dumas** – *Tři mušketýři*

Rusko

- **Alexandr Sergejevič Puškin**
 - *Evžen Oněgin* – Zbytečný člověk
 - *Kapitánská dcerka*; *Cikáni*
- **Michail Jurjevič Lermontov** – *Hrdina naší doby*

USA

- **Edgar Allan Poe** – *Havran*; *Jáma a kyvadlo* – horory

Čechy

- **František Ladislav Čelakovský**
 - Ohlasová poezie (podobná lidové slovesnosti, ale známe autora)
 - Ohlas písní českých (první česká umělá balada *Toman a lesní panna*)
 - Ohlas písní ruských
 - Mudrosloví
- **Božena Němcová** – Sběratelská činnost; *Babička*; *V zámku a podzámčí*; *Karla*
- **Karel Havlíček Borovský**
 - Satirické lyrickoepické skladby
 - *Tyrolské elegie* (Brixen)
 - *Král Lávrova* (stará irská pohádka)
 - *Křest sv. Vladimíra* (je jedno jakou církev, hlavně ať drží v poslušnosti poddané)
 - Epigramy
- **Karel Hynek Mácha** – *Máj* (4 zpěvy, 2 intermezza), *Márinka*, *Cikáni*
- **Karel Jaromír Erben** – *Kytice*; Sběratelská činnost; pohádky
- **Josef Kajetán Tyl**
 - Báchorky (pohádky v reálném čase)
 - *Strakonický dudák* (báchorka)
 - *Fidlovačka* – Kde domov můj (hudba Škroup)

MÁJOVCI, RUCHOVCI, LUMÍROVCI

Májovci

- Název májovci odvozujeme od almanachu Máj, kterým se společně představila mladá generace básníků a prozaiků roku 1858
- Veřejně se tak přihlásila i k odkazu [Karla Hynka Máchy](#)

Program Májovců:

- Odvrat od minulosti k přítomnosti (boj proti sociálnímu i národnostními útisku) snaha o zobrazení skutečnosti (realismus)
- Lidovost (tvorba pro lid a o něm)
- Rozhled po evropské kultuře, snaha povznést českou literaturu na světovou úroveň (dohánění Evropy)
- Volání po umělecké svobodě
- Nové formy vyjadřování:
 - Fejeton, žánrová povídka, společenský román

Jan Neruda (1834–1891)

- Redaktor Národních listů
- Psal fejetony (asi 2000)
- Literárním kritik
- **Hřbitovní kvítí (1858)**
 - Vyjádření zklamání a světobolu
 - Nechce harmonizovat
 - Chmurné verše
 - Nebyla přijata ani kritikou, ani nejbližšími přáteli
- **Písně kosmické**
 - O vztahu člověka a kosmu
 - Optimistická perspektiva
 - Vliv vědeckých poznatků a technického pokroku
- **Balady a romance**
 - Setřel zde rozdíl mezi baladou a romancí
 - Příběhy, pověsti a anekdoty pocházejí z lidového podání (*Romance o Karlu IV*, *Romance štědrovečerní*, *Balada česká...*)
- **Povídky malostranské (1878)**
 - Vrcholný soubor
 - O životě Malé Strany z dob Nerudova mládí
 - Idyla, ve skutečnosti tragické události
 - Tón vážný i humorný, řešení tragické i smírné

Vítězslav Hálek (1835–1874)

- *Večerní písně*
- *V přírodě*
- Vesnické povídky:
 - Vrchol jeho prozaického umění
 - *Na statku a v chaloupce*
 - *Pod dutým stromem*
 - *Muzikantská Liduška*

Karolína Světlá (1830–1899)

- Příznačné rysy tvorby:
 - Ušlechtilé a obětavé ženské hrdinky
 - Objevují se utopistické myšlenky o lepším světě
- *Vesnický román*
- *Kříž u potoka*

Jakub Arbes (1840–1914)

- **Romaneto**
 - Prozaický epický literární žánr
 - Nevelké rozsahem
 - Dramatický děj směřující k výrazné pointě
 - Hlavní myšlenkou bývá rozpor mezi tajemnými jevy a jejich vědeckým vysvětlením
 - V české literatuře tento literární útvar zavedl Jakub Arbes, název = [Jan Neruda](#)

Ruchovci (tzv. škola národní)

- Jméno podle almanachu Ruch, kolem kterého se sdružili

Program Ruchovců:

- Návaznost na národní obrození
- Myšlenka slovanské vzájemnosti
- Zájem o vesnici

Svatopluk Čech (1846–1908)

- *Písně otroka*
 - 23 básní, které jsou částečně epické
 - Alegorie doby
- *Pravý výlet pana Broučka do Měsíce*
 - Zesměšnění a útoky na české měšťáctví
- *Nový epochální výlet pana Broučka, tentokrát do XV. Století*
 - Pan Brouček se v opileckém snu dostane do husitské Prahy
 - O jeho osudu má rozhodnout Jan Žižka
 - Kontrast prospěchářství, zbabělosti, bezcharakternosti a falešného vlastenectví pana Broučka se statečností a odhodláním husitů

Eliška Krásnohorská (1847–1926)

Lumírovci (tzv. škola kosmopolitní)

- Název podle časopisu **Lumír**

Program Lumírovců:

- Návaznost na Májovce
- Úsilí povznést českou literaturu na světovou úroveň
- Požadavky umělecké svobody a čistého umění
- Bohatství obraznosti a forem

Josef Václav Sládek (1845–1912)

- Tématika venkova = i ruchovec – *Selské písně a české znělky* (sonet)
- Zakladatel dětské poezie

Jaroslav Vrchlický (1853–1912)

- *Zlomky epopeje*
 - Chtěl zachytit vývoj lidstva od začátku
 - Sbírka epických básní
 - Návaznost na [Viktora Huga – Legenda věků](#)
- *Noc na Karlštejně*
 - Drama
 - Veselohra
 - Zápletky vyplývají ze zákazu přístupu žen na hrad Karlštejn

Julius Zeyer (1841–1901)

- *Radúz a Mahulena* – pohádka, drama

REALISMUS (druhá polovina 19. st.)

- Ovlivněn pozitivismem (**filozofický proud** – skutečné je to, co lze dokázat smysly a skutečností)
- Pravdivé zobrazení společnosti bez příkras
- Typizace
- Historická konkrétnost
- Rozvoj románu

Anglie

- **Charles Dickens**
 - *Kronika Pickwickova klubu*
 - *Oliver Twist* (dětské hrdinové – autor)

Francie

- **Honoré de Balzac**
 - Autor rozsáhlého cyklu = *Lidská komedie* – Otec Goriot, Ztracená iluze, Lesk a bída kurtizán
- **Gustave Flaubert**
 - *Paní Bovayová* (**bovarismus** – Útěk z reálného života do světa iluzí a představ)
- **Emil Zola** – *Zabiják, Nana* ([Naturalismus](#))
- **Guy de Maupassant** – *Kulička*
- **Jules Verne**
 - Dobrodružná literatura
 - Předchůdce vědecko-fantastické literatury
 - *Dva roky prázdnin, Cesta kolem světa za 80 dní*

Rusko

- **Nikolaj Vasiljevič Gogol** – *Mrtvé duše* (román), *Revizor* (drama; Chlestakov)
- **Ivan Sergejevič Turgeněv** - *Lovcovy zápisky*
- **Lev Nikolajevič Tolstoj**
 - *Vojna a mír* – Válka proti Napoleonovi, bitva u Slavkova
 - *Anna Kareninová*
 - Návaznost názory na **Chelčického** - neodporovat zlu násilím
- **Fjodor Michajlovič Dostojevskij** - *Zločin a trest* (Raskolnikov), *Idiot*, *Bratři Karamazovi*
 - Psychologické romány
- **Anton Pavlovič Čechov** - *Višňový sad*, *Strýček Váňa*, *Tři sestry*, *Racek* – dramata
 - Autor mnoha povídek

Norsko

- **Henrik Ibsen** – *Nora* – dramatik a básník, zakladatel realistického dramatu

Polsko

- **Henryk Sienkiewicz** – *Křižáci*, *Quo vadis*

USA

- **Mark Twain** – *Dobrodružství Toma Sawyera*
- **Walter "Walt" Whitman**
 - Americký spisovatel, básník a novinář
 - Jeden ze zakladatelů moderní americké poezie
 - Průkopník civilismu
 - Sbírka *Stébla trávy*
- **Jack London** – *Bílý tesák*, *Tulák po hvězdách*

Čechy

- **Alois Jirásek** – *Proti všem*, *Temno*, *F. L. Věk*
- **Karel Václav Rais** – *Kalibův zločin*, *Zapadlí vlastenci*
- **Realistické drama**
 - Konec 19. století
 - **Alois a Vilém Mrštíkové** - *Maryša* (Vávra, Francek)
 - **Ladislav Stroupežnický** - *Naši furianti*
 - **Gabriela Preissová** - *Gazdina roba*
- **Vilém Mrštík** - *Pohádka máje* (impresionistický román)

NATURALISMUS

- Krajní směr realismu
- Člověk je chápán jako živočišný druh
- Tabuizovaná témata – umírání, alkoholismus, sex
- Determinismus – předurčení
 - Člověk je předurčen dědičností a prostředím

Francie

- **Guy De Maupassant** – *Kulička* (prostitutka)
- **Emil Zola** – *Zabiják* (alkohol)

Čechy

- **Karel Matěj Čapek-Chod** – *Kašpar Lén mstitel*

<<<KONEC DRUHÉHO ROČNÍKU>>>

Impresionismus (konec 19. st.)

- Vznik ve Francii
- Impressio = dojem
- Snaha zachytit jediný prchavý a neopakovatelný okamžik, intimní dojem chvíle
- Důraz na smyslové vjemy, individuální nálady
- Nejvíce se uplatnil ve výtvarném umění – Monet, Renoir, Gauguin, Slavíček
- V literatuře neotřelé básnické obrazy, lyrika
- Čechy – **Antonín Sova** – *Květy intimních nálad*, *Z mého kraje*

Symbolismus (konec 19. st.)

- Vznik ve Francii
- Pomocí konkrétních symbolů vyjádření abstraktních pojmů, myšlenek, nálad, často symboly náboženské
- Symboly se v umělecké tvorbě uplatňovaly odjakživa
- Nepřímý náznak srozumitelný na základě podobnosti, příbuznosti, vnitřní souvislosti
- Mnohoznačnost; sblížení poezie s hudbou
- Cesta k volnému verši (tvůrce volného verše **Walt Whitman**)
- Čechy – **Otakar Březina** – *Tajemné dálky*, *Světání na západě*, *Větry od pólů*, *Stavitelé chrámů*, *Ruce*

Dekadence (konec 19. st.)

- Beznaděj; Kult individualismu; Přecitlivělost
- Opovrhování společností
- Hledání krásy v ošklivosti
- Pocit únavy, malátnosti, marnosti
- Pasivita a melancholie
- Čechy
 - **Karel Hlaváček** – *Pozdě k ránu*
 - **Jiří Karásek ze Lvovic** – *Sexus necans*, *Gotická duše*
- **Oscar Wilde** – *Obraz Doriana Graye*, *Šťastný princ a jiné pohádky*

Prokletí básníci

- Skupina francouzských autorů ovlivněných impresionismem, symbolismem i dekadencí
- Za "předchůdce" je považován **François Villon** (renesance)
- Chtěli šokovat tehdejší měšťáckou společnost svým dílem i životním stylem
- **Charles Baudelaire** – *Květy zla* (Zdechlina – hledají krásu v ošklivosti)
- **Paul Verlaine** – *Saturnské básně*
- **Arthur Rimbaud** – *Opilý koráb*

Protispolečenští / Anarchističtí buřiči (počátek 20. st.)

- Generace mladých spisovatelů
- Odpor k měšťácké společnosti, příklon k anarchismu
- Časopis Nový kult, olšanská vila
- **Stanislav Kostka Neumann**
 - Básnické sbírky: *Kniha lesů*, *vod a strání*, *Nové zpěvy* ([civilismus](#)), *Rudé zpěvy* ([proletářská poezie](#))
- **Fráňa Šrámek**
 - Básnické sbírky: *Života bído*, *přec tě mám rád*, *Modrý a rudý* (antimilitarismus), *Splav*
 - Román: *Stříbrný vítr* (Jan Ratkin)
 - Drama: *Léto*

- **Viktor Dyk** – *Krysař* (novela), *Válečná tetralogie* (část Okno – báseň Země mluví)
- Literární kritik František Xaver Šalda
- Vliv myšlenek Fridricha Nietzscheho (pojem nadčlověk) a Sigmunda Freuda (psychoanalýza)
- **Petr Bezruč**
 - Sociální balady
 - *Slezské písně*; Bard slezského lidu
 - **Jaromír Nohavica** – zhudebnění některých básní
- **František Gellner** – Inspiroval mnohé hudebníky – Jaromír Nohavica, Visací zámek

Manifest **České moderny**

Požadavek individualismu a kontaktu s evropskou kulturou – J. S. Machar, A. Sova, O. Březina – 1895

Josef Svatopluk Machar

- Sonety ([Francesco Petrarca](#), [William Shakespeare](#), Ján Kollár, Karel Hlaváček)
- Svědomím věků ([Viktor Hugo](#) – *Legenda věků*; [Jaroslav Vrchlický](#) – *Zlomky epopeje*)

Antonín sova

- Přírodní a subjektivní lyrika; vliv [impresionismu](#)
- *Květy intimních nálad, Z mého kraje, Zlomená duše, Ještě jednou se vrátíme...*

Otakar Březina

- Vliv [symbolismu](#)
- *Tajemné dálky, Svítání na západě, Stavitelé chrámů, Ruce*

- 1. světová válka 1914 – 1918
- Legionářská literatura – Josef Kopta, Rudolf Medek, Jaroslav Hašek (Švejk)
- 1. republika = od vzniku republiky (28. 10. 1918) po mnichovskou dohodu (29. 9. 1938)
- 2. republika = od podpisu mnichovské dohody do 15. 3. 1939 (ztráta pohraničí, potom Protektorát Čechy a Morava)
- **Jaroslav Seifert** – 1984 – Nobelova cena za literaturu; *Píseň o Viktorce, Morový sloup*
- **Jiří Wolker** – tuberkulóza; polytematická báseň Svatý Kopeček (místo u Olomouce)
- **Katolická poezie** – Jan Zahradníček, Jakub Deml (*Zapomenuté světlo* – zfilmováno)

Osvobozené divadlo

- **Jiří Voskovec a Jan Werich**, Jaroslav Ježek
- **Forbíny** (předscény) s improvizovanými dialogy na aktuální téma
- *Balada z hadrů* (vrací se jako [François Villon](#))

Ztracená generace

- Označení amerických spisovatelů (a vlastně celé jedné generace mužů) poznamenaných účastí v první světové válce a následnou neschopností začlenit se do společnosti
- **Ernest Hemingway** – *Sbohem, armádo* (**Erich Maria Remarque** – *Na západní frontě klid*)

Moderní román

- „Otcové“ moderního románu **Marcel Proust**, **James Joyce**, [Franz Kafka](#)
- **James Joyce**
 - Ir
 - *Odyseus*
 - Napsáno jednou větou – inspirace pro Bohumila Hrabala
 - Jeden den v Dublinu; hlavní hrdina vstává, jde do práce, na pohřeb, do porodnice, opije se s přítelem; paralela k [Homérovu eposu](#)
- **George Bernard Shaw** – drama *Pygmalion* (muzikál *My Fair Lady*)

Meziválečná světová próza

USA

- **John Steinbeck** – *O myších a lidech*
- **Ernest Hemingway** – *Sbohem, armádo, Komu zvoní hrana* (občanská válka ve Španělsku); po 2. sv. válce novela *Stařec a moře*

Rusko

- **Boris Pasternak** – *Doktor Živago*
- **Michail Bulgakov** – *Mistr a Markétka*

Německo

- **Thomas Mann** – *Buddenbrookovi*, *Josef a bratři jeho*, *Doktor Faustus*, *Mario a kouzelník* (varování před nebezpečím fašismu)
- **Heinrich Mann** – *Profesor Neřád*
- **Erich Maria Remarque** – *Na západní frontě klid*, *Cesta zpátky*, *Tři kamarádi*

Francie

- **Romain Rolland** – novela *Petr a Lucie* (Paříž; od ledna 1918 do Velikonoc; umírají při bombardování v kostele), *Jan Kryštof* (příběh hudebního skladatele)

Česko

- **Karel Čapek**
 - Utopické romány (*Krakatit*)
 - Slovo robot (drama *RUR*)
 - Noetická (poznávací) trilogie *Hordubal*, *Povětroň*, *Obyčejný život*, *Válka s mloky* (protiválečný román)
 - Pozn.: Celkově autor podrobněji včetně jeho filozofických postojů
 - Relativismus – „Každý má svou pravdu“
 - Pragmatismus – pragma = zkušenost; Staví do popředí lidské jednání, praxi
- **Ivan Olbracht**
 - Inspirace na Podkarpatské Rusi – *Nikola Šuhaj loupežník*
 - *Golet v údolí* – O smutných očích Hany Karadžičové
- **Jaroslav Havlíček** – psychologické romány (*Petrolejové lampy*; *Ta třetí*)
- **Franz Kafka**
 - Německy píšící spisovatel **židovského** původu, narozen v Praze
 - Většina děl vyšla posmrtně díky Maxi Brodovi
 - Komplikovaný vztah s otcem
 - *Proměna*, *Zámek*, *Proces*
- **Jaroslav Durych** – katolický román *Bloudění*, zkoumá období pobělohorské - tzv. katolické baroko

Secese (počátek 20. století)

- Výtvarné umění – ornamentálnost, neobyčejné barvy, přírodní motivy
- Alfons Mucha

Expresionismus

- Vyjádření pocitů člověka, které plynou z jeho strachu, úzkosti, osamělosti, skepse
- Představuje protiklad impresionistické smyslovosti

Civilismus

- Hlavní představitel **Walt Whitman**
- Zobrazení technických vymožeností (stroje, továrny, automobily)
- Zájem o pokrok a vývoj civilizace
- Oslava lidské práce
- **Stanislav Kostka Neumann** – *Nové zpěvy*

Vitalismus

- Umělecký směr, který oslavuje život, radost z drobností a krásy světa
- Vznikl jako reakce na hrozné zkušenosti vojáků v první světové válce
- **Fráňa Šrámek**

Futurismus

- Manifest Filippo – Tommaso Marinetti 1909
- Snaha odpoutat se od tradice, konvencí
- Hledí do budoucnosti
- Nekriticky uctívá moderní civilizaci
- V literatuře se mluví o „osvobození slov“
 - Slova bez gramatických pravidel
 - Věty bez interpunkce apod.
- Itálie – futuristé se přidali k Mussoliniho fašistům
- Rusko – **Vladimír Majakovskij**; ideologicky se futurismus ztotožnil s ideály proletářské revoluce

Kubofuturismus

- **Kaligramy** = obrazové básně – báseň, jejíž písmena nebo celá slova a verše jsou uspořádána typograficky do obrazce, který vyjadřuje téma básně samotné
- **Guillaume Apollinaire**

Dadaismus

- Slova se opravdu „osvobodila“ – př.: text se rozstříhá na slova, ta se vloží do klobouku a náhodně se vytahují a řadí se za sebe
- Manifest – Tristan Tzara; 1920; Švýcarsko (Curych)

Proletářská poezie

- Opírá se o marxistickou filosofii
- Agituje, přesvědčuje o nastolení nového, spravedlivého společenského řádu, mnohdy formou revolučního boje
- Častý námět = dělnictvo jako budovatel nové společnosti a jeho neutěšená sociální situace
- Po 1. světové válce
- **Jiří Wolker** – *Těžká hodina* (Balada o nenarozeném dítěti, Balada o snu, Balada o očích topičových) – sociální balady

Poetismus

- Rozvíjel se výhradně v českém kulturním prostředí
- **Devětsil**
 - Založený skupinou socialisticky orientovaných výtvarníků a literátů
 - Přelom 1923 / 1924
- Apolitičnost
- Optimismus, hravost, radost, smyslové opojení, inspirace lidovou zábavou (cirkus, varieté, kino, exotika)
- Manifest – Karel Teige
- **Vítězslav Nezval** (překlady francouzské poezie), *Pantomima*, *Abeceda*, *Edison*
- Konstantin Biebl
- **Jaroslav Seifert**
 - *Na vlnách TSF*, *Slavík zpívá špatně*, *Poštovní holub*, *Morový sloup*
 - Zemřel 1984 – Nobelova cena za literaturu
- **Vladislav Vančura**
 - *Rozmarné léto* (Krokovy Vary, „Tento způsob léta zdá se poněkud nešťastným“), *Markéta Lazarová* (historické dílo), *Obrazy z dějin národa českého* (nedokončeno – popraven)

Autoři mimo literární skupiny

- **František Hrubín**
 - *Zpíváno z dálky*, *Krásná po chudobě* (melodické verše, příklon k přírodě, narození a smrt člověka jak běžná součást lidského bytí)
 - Po 2. sv. válce *Jobova noc* (ohrožení rodné země), *Hirošima* (báseň Právě to padá – kontrast se životem v Praze)
 - *Romance pro křídlovku* (František = autor přijíždí do Lešan, nemocný dědeček – umře; zamiluje se do dívky od kolotočů Teriny, ta mu uteče; po letech se dozví, že zemřela)
- **František Halas** – meditativní pesimistická poezie – *Kohout plaší smrt*
- **Vladimír Holan**
 - Smysl života hledá ve verších – filozoficky zaměřená díla – *Triumf smrti*, *Vanutí*
 - Po 2. sv. válce – *Noc s Hamletem*

Surrealismus (druhá polovina 20. let 20. st.)

- Vychází z učení Sigmunda Freuda
- Cílem bylo osvobození mysli od rozumové kontroly, zdůraznění podvědomí, uvolnění emocionality
- Inspirace halucinacemi, sny
- Záliba v bizarnosti, hrůze, šílenství
- Odmítnutí války, náboženství, fašismu
- Základní literární prostředky = automatický text a volný verš
- **Vítězslav Nezval** – *Žena v množném čísle*, *Praha s prsty deště*

<<<KONEC TŘETÍHO ROČNÍKU>>>

Ruralismus (první polovina 20. st.)

- V české literatuře
- Ústředním bodem byla vesnická tematika; vztah lidí k půdě; vývoj vztahu venkova a města
- Oblíben díky selské tradici 19. stol. (Hálek, Světlá, Rais, Čech)
- Josef Knap, Jan Čep, Václav Renč a František Křelina

Literární směry v současné světové literatuře**Existencialismus (po 2. sv. válce)**

- Francie (literatura) Německo (filozofický směr)
- Jedinec vnímá svět subjektivně; podle svého
- Svět je pro něj nepřátelský; nerozumí mu, proto pocítuje úzkost
- Člověk žije proto, aby zemřel; smrt je jediná jistota, kterou má, a k ní se celým životem přibližuje (člověk žije proto, aby umřel, celý život je přípravou na smrt)
- Svoji existenci si člověk uvědomuje v „mezí“ situaci (velké teplo, velká bolest, neobvyklá situace...)
- Je ale svobodný (nic horšího než smrt se mu stát nemůže), proto si může vybrat, čím se ve svém životě bude zabývat; je za svůj život odpovědný
- Představitelé **Albert Camus** (Nobelova cena), **Jean–Paul Sartre** (odmítl Nobelovu cenu, chtěl zůstat nezávislý)

Albert Camus

- *Cizinec* (vypravěč Mersault zabil Araba; odsouzen k trestu smrti, protože neplakal na pohřbu matky; ich–forma)
- *Mor* (městečko v Alžíru; morová epidemie; uzavřeno; paralela s nacismem; typická mezní situace)

Jean–Paul Sartre

- *Zed'* (španělský republikán Pablo čeká na popravu; „vyzradí“ fašistům, kde se skrývá jeho spolubojovník – márnice; protože ví o jeho jiném úkrytu; spolubojovníka tam najdou a zastřelí)

Absurdní drama (polovina 50. let 20. st.)

- Francie
- Ovlivněno [existencialismem](#)
- Úzkost člověka; jeho osamocenost; neschopnost se dorozumět s ostatními lidmi; bezmoc
- Chybí děj, zápletka
- Jednoduchá scéna
- Postavy nejsou charakterizovány
- Jazyk nemá sdělnou funkci – mezi replikami postav nejsou souvislosti; každý „mele“ to své

István Örkény

- Maďar
- *Kočičí hra*

Václav Havel

- Zahradní slavnost

Eugène Ionesco

- Francouz; Rumunského původu
- *Plešatá zpěvačka* (Londýn; manželé Smithovi očekávají návštěvu manželů Martinových; banální konverzace; slovní nesmysly; „vyruší“ je hasič, který jde hasit oheň, který tam nehoří; po jeho odchodu se vracejí k nesmyslné konverzaci)

Samuel Beckett

- Ir
- Nobelova cena
- Ovlivněn absurdním dramatem **Friedricha Dürrenmata** (Švýcar; *Návštěva staré dámy*)
- *Čekání na Godota*
 - Dva tuláci Vladimír a Estragon na cestě čekají na Godota – Boha, který změní jejich život
 - Ten ale nepřichází
 - Beznaděj; bezvýchodnost

Beatnici (od 50. let 20. st.)

- Amerika
- Zbitá generace
- Odmítají konzumní charakter společnosti; vysmívají se tradičním hodnotám (bohatství, rodina, národní hrdost)
- V 60. letech inspirovali hnutí hippies (odpor k válce ve Vietnamu)
- Nejde o program
- Nechtějí se zařadit do společnosti
- Hledají svobodu a otevřenost
- Často se obracejí k zenbudhismu (žít tak, aby veškerá činnost byla prožita, ne jen odžita, intuitivní pochopení života)
- Provokativní témata – alkoholismus, drogová závislost, promiskuita, homosexualita, pobyt v psychiatrické léčebně, policejní represe
- Centrum San Francisco
- Texty často přednášeny v kavárnách a klubech za doprovodu jazzové hudby
- Charles Bukowski, Ken Kesey (*Vyhod' me ho z kola ven* – Přelet nad kukaččím hnízdem), William Seward Burroughs (*Feták*)

Jack Keruac

- *Na cestě*
 - Autobiografický román
 - Putování spisovatele Sala Paradise s Deanem napříč Amerikou
 - Nespisovný jazyk – často argotické výrazy; technika „proudu vědomí“, na 75 metrů dlouhé roli toaletního papíru)
- *Mag* (osudy malého černošského sirotka)

Allen Ginsberg

- *Kvílení*
 - Forma litanie
 - V roli svědka líčí, co viděl na cestě Amerikou – zfetovanou a nepřizpůsobivou mládež, sexuální promiskuitu, zatýkání, umístování na psychiatrii)
- *Kadiš a jiné básně*
 - Vyrovnává se se smrtí matky; popisuje její duševní chorobu
 - **Kadiš** = židovská modlitba za mrtvé

Vědecko–fantastická literatura (sci–fi)

- Rozvoj po roce 1945
- Fiktivní obraz lidské společnosti
- Čerpá z poznatků vědy a techniky
- Ukazuje možný negativní dopad rozvoje technických novinek na život člověka
- Klade otázku, zda se lidstvo samo nezničí
- Vynálezy mohou být zneužity ke kontrole a ovládnutí člověka
- Většinou se odehrává v budoucnosti ve vesmírném prostoru
- Stanislaw Lem (Polák)

Arthur Charles Clarke

- Angličan
- *Vesmírná odysea* – meziplanetární lety; Měsíc, Saturn

Ray Douglas Bradbury

- Američan
- *Martánská kronika*
 - Soubor povídek
 - Kolonizace Marsu
 - Výpravy na Mars začínají 1999
 - Končí vyhlazením planety po atomové válce 2026, lidé zničí vyspělou civilizaci Martanů
- *451 stupňů Fahrenheita*
 - Konzumní společnost
 - Lidé ovládnuti prostřednictvím televizních pořadů, které jim nahrazují skutečný život

Isaac Asimov

- Američan; ruského původu
- *Já, robot*
 - Soubor 9 povídek
 - Hlavní hrdinka robopsycholožka Susan, která zkoumá odchylky v chování robotů
 - Formuloval zde zákony robotiky
 - Robot nesmí ublížit člověku nebo svou nečinností dopustit, aby mu bylo ublíženo.
 - Robot musí poslechnout člověka, kromě případů, kdy je to v rozporu s prvním zákonem.
 - Robot se musí chránit před poškozením, kromě případů, kdy je to v rozporu s prvním nebo druhým zákonem.
 - Robot nesmí ublížit lidstvu nebo svou nečinností dopustit, aby mu bylo ublíženo
- *Nadace*
 - Historie nově založeného světa Nadace na planetě Terminus
 - „Násilí je posledním útočištěm neschopných.“

Fantasy literatura (od 30. let 20. st.)

- Děj se odehrává ve fiktivních civilizacích
- Většinou v minulosti
- Boj dobra a zla; dobro vítězí a poráží protivníka – symbol zla
- Mytologické, fantastické a magické prvky
- Terry Pratchett (Anglie, série knih *Úžasná zeměplocha*)

John Ronald Reul Tolkien

- Angličan
- Svět Středozemě, obyvatelé hovoří fiktivními jazyky
- *Hobit* (Bilbo Pytlík se vydává na pouť za pokladem)
- *Pán prstenů* – trilogie – *Společenstvo prstenu*; *Dvě věže*; *Návrat krále*
 - Odehrává se ve fiktivním světě Středozemě; Hrdina hobit Frodo, vlastní Prsten moci, který chce se svými přáteli zničit; v knize je mapa Středozemě

Antiutopie

- Žánr fantastické literatury
- Pesimistický obraz lidské budoucnosti
- Varuje před totalitními režimy
- Fiktivní obraz společnosti, která se vyvíjí nesprávným směrem; má základní nedostatky – omezování osobní svobody
- Občané obvykle utiskováni politickým systémem

George Orwell

- Angličan
- 1984
 - Děj v Oceánii řízené Stranou a Velkým bratrem
 - Winston Smith – odvaha svobodně myslet
 - Popsány principy fungování totalitní vlády
 - Ke kontrole slouží i newspeak – fiktivní jazyk
- *Farma zvířat*
 - Zvířecí alegorie
 - Farma pana Jonese; zvířata ho vyženou
 - Chtějí vytvořit lepší společnost
 - Prasata se začínají chovat jako lidé (vůdci Kuliš a Napoleon)
 - Napoleon si cvičí psy jako tajnou policii
 - Zahájeny politické procesy – paralela s Ruskem

Kurt Vonnegut

- Američan
- *Mechanické piano* – Řízení společnosti je předáno robotům

William Golding

- *Pán much* (po atomové válce skupina chlapců evakuována letadlem, které se zřítl nad Pacifikem, izolování na ostrově, bojují o přežití i o pozici ve skupině)

Postmodernismus (konec 20. st.)

- Typický pro současné umění; Evropa
- Reakce na to, že literatuře konkuruje televize, kino, počítače, internet
- Důsledek prolínání kultur
- Pluralita názorů, motivů a témat, ke všemu jsou jiné alternativy
- Děj se většinou odehrává v současnosti
- Odkazy na jiná literární díla
- Často znovu zpracováno téma, které najdeme v jiném díle jiného autora
- Dílo představuje hru, čtenář si hledá svůj výklad, svůj úhel pohledu
- Důraz kladen na příběh, často se prolíná sen se skutečností

Umberto Eco

- Ital
- *Jméno růže*
 - V opatství umírají mnichové
 - Hledá se vrah
 - Nakonec se zjistí, že zemřeli na otravu – Aristotelova Poetika

Vladimír Nabokov

- Američan
- Ruského původu
- *Lolita*
 - Humbert je sexuálně posedlý po své nevlastní dceři Lolitě, které je 12 let
 - Ta ho vydírá a nakonec opustí s jeho „dvojníkem“, kterého Humbert po letech zabije – tím obrazně zabije sám sebe

Elfriede Jelineková

- Rakousko
- Nobelova cena
- *Pianistka*
 - Autobiografické prvky
 - Erika, učitelka hudby, žije se svojí matkou, která ji tyranizuje

Kurt Vonnegut

- Američan
- *Jatka č. 5*
 - Válečný zajatec Billy umí v důsledku válečného traumatu cestovat v časoprostoru
 - Z reality uniká čtením sci-fi knih
 - Autor se knihou vyrovnává s bombardováním Drážďan, které zažil

Magický realismus (od 50. let 20. st.)

- Typický pro latinskoamerickou prózu
- Propojení nadpřirozena a reality
- Časté sny a halucinace
- Náměty z mytologie propojovány s realistickým příběhem

Gabriel García Márquez

- Kolumbie
- *Sto roků samoty*
 - Rod Buendíů žije v městečku Macondo
 - Na začátku jeho historie je incest
 - Po 100 letech rod během apokalyptické bouře vymře
- *Láska za časů cholery*
 - Florentino miluje Ferminu; provdá se
 - On celý život čeká, až zemře její manžel
 - Potom se k sobě vrátí k nelibosti její rodiny

Reakce světové literatury na 2. světovou válku

USA

- **William Styron** – *Sophiina volba*
 - Polka, volí mezi tím, které dítě půjde v KT rovnou na smrt
 - Nakonec v Americe páchá sebevraždu
- **Joseph Heller** – *Hlava XXII (kdo je blázen, nesmí bojovat, pokud si svůj stav uvědomuje, blázen není)*
- **Norman Mailer** – *Nazí a mrtví*

Francie

- **Robert Merle** – *Smrt je mým řemeslem*

Anglie

- **Patrick Ryan** – *Jak jsem vyhrál válku*

Kritika společnosti ve světové literatuře

Rusko

- **Alexandr Solženicyn** – *Souostroví Gulag*
 - Z vlastních zkušeností popisuje fungování věznic v tehdejší SSSR
 - Osud jednoho vězně od zatčení přes vyšetřování, „soud“, transport, tábor a vyhnanství

Poválečné drama

USA

- **Tennessee Williams**
 - *Tramvaj do stanice Touha*
 - Psychologické drama
 - Vrchol americké dramatické tvorby
 - Analýza krutého zhroucení iluzivních představ o minulosti, které vedou k sebeklamu
 - Krutost, hrubost, násilí, brutalita – ničení lidských tužeb a nadějí
 - Hl. postava: Blanche; sestra Stella)
 - *Kočka na rozpálené plechové střeše*

Současná česká literatura

Poezie

Skupina 42

- Vznik 1942
- Téma velkoměsta; volný verš; sepětí výtvarné a literární tvorby
- **Jiří Kolář** (*Prometheova játra – báseň Mezi tupci*, koláže)
- **Josef Kainar** (Stříhali do hola malého chlapečka, básně zhudebněny skupinou ETC)

Skupina Ra

- Po 2. sv. válce
- [Surrealistická](#)

Skupina Květen

- Kolem stejnojmenného časopisu
- Vznik 1955, **poezie všedního dne**
- **Miroslav Holub**
 - Mikrobiolog
 - *Denní služba*

Socialistický realismus

- V literatuře se projevoval budovatelskými romány a schematizací postav i prostředí
- Děj se většinou odehrává buď na venkově, nebo v továrnách
- Kladné postavy jsou oddanými členy komunistické strany nebo dělníky
- Záporné pak intelektuálové, kulaci a „imperialisté“
- Díla socialistického realismu jsou tvrdě ideologicky orientovaná, a to často na úkor umělecké kvality i pravdivosti
- Socialistický realismus je vlastně protimluv, protože více než realitu zobrazoval ideologická přání režimu

Další autoři

- **Jan Skácel**
 - Zakázaný autor
 - *Hodina mezi psem a vlkem; Metličky; Kolik příležitostí má růže*
 - Venkovské prostředí
 - Sepětí člověka s přírodou
 - Oproštění od moderního světa, chaosu
 - Lásky k Moravě
- **Jiří Orten (Ohrenstein)**
 - Žid, zemřel v důsledku nehody – nebyl jako Žid včas ošetřen; zákaz pro Židy
 - *Elegie* (Píši vám, Karin...), *Deníky* (Modrá kniha, Žíhaná kniha a Červená kniha), „Čas neléčí, když nechce, čas je šarlatán.“

Drama

- „Bytové divadlo“ – Vlasta Chramostová
- Divadla malých forem – Semafor, Studio Y, Divadlo Jára Cimrmana

Současní dramatikové

Josef Topol

- *Konec masopustu*
 - Poslední sedlák odmítá vstoupit do družstva
 - Masopustní průvod
 - Jeho syn maska v rakvi
 - Večer zábava
 - Ráno syn nalezen mrtvý
 - Zabil ho sok v lásce
- *Kočka na kolejích*
 - Milenecká dvojice čeká na vlak na osamělé železniční stanici v lese

Václav Havel

- [Absurdní divadlo](#)
- Jeden ze signatářů Charty 77
- Hry byly hrány i na jeho Hrádečku
- *Audience* (v pivovare, Ferdinand Vaněk – autor)
- *Vernisáž* (manželská dvojice předvádí disidentovi, jak se mají dobře)
- *Zahradní slavnost*
- *Odcházení*
 - Poslední hra
 - Po odchodu z funkce prezidenta
 - Téma korupce; bulvární tisk

Zdeněk Svěrák – Ladislav Smoljak

- Divadlo Jára Cimrmana (1966 vznik)
- Vždy seminář o Járovi Cimrmanovi a hra
- Herci pouze muži, prvotina Akt
- *Vyšetřování ztráty třídní knihy, Dobytí severního pólu, Afrika, České nebe...*

Próza**Budovatelský román**

- 50. léta
- Budování socialismu, stavby mládeže, osidlování pohraničí
- **Václav Řezáč**

Rozdělení literatury po roce 1968

Oficiální autoři

- Marie Pujmanová; Marie Majerová; Vítězslav Nezval
- **Vladimír Páral**
 - Tvorba se odehrává většinou v prostředí severočeských chemiček
 - Stereotyp a konzumní zaměření lidského života (*Soukromá vichřice, Milenci a vrazi*)
 - Hledání smyslu života (*Mladý muž a bílá velryba, Muka obraznosti*)
 - **Sci-fi** (*Země žen, Pokušení A – ZZ*)
- **Ota Pavel (Otto Popper)**
 - Původně novinář (*Dukla mezi mrakodrapy*)
 - Židovský původ
 - Psychická nemoc
 - *Smrt krásných srnců, Jak jsem potkal ryby, Zlatí úhoři*
- **Ladislav Fuks**
 - Homosexuál
 - Cítí se stejně „vykořeněný“ jako jeho židovští spolužáci
 - Píše často o období 2. sv. války
 - *Spalovač mrtvol* (pan Kopfrkingl zabíjí své blízké)
 - *Pan Theodor Mundstock* (připravuje se na pobyt v Terezíně; nakonec nesmyslně umírá při přecházení ulice cestou na seřadiště Židů)

Neoficiální / Zakázaní autoři

- Jejich díla vydávána **samizdatem**
 - Přepisováno přes kopírák
 - Samizdatová edice Petlice
- **Ludvík Vaculík**
 - Manifest Dva tisíce slov
 - *Sekyra* (děj částečně na Valašsku, kde se narodil)
 - *Morčata* (místy horor, odcizení lidí)
 - *Český snář* (deníkové záznamy, skutečné postavy), vztah s L. Procházkovou (Jak se dělá chlapec)
- **Arnošt Lustig**
 - Žid
 - Hlavní téma – Terezín; koncentrační tábory (sám je přežil)
 - Hlavní hrdinky většinou ženy
 - *Dita Saxová*
 - Spáchá po návratu z KT sebevraždu
 - Nedovede vyrovnat s tím, že všichni její blízcí v KT zemřeli
 - *Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou* (vzepře se; zastřelí dozorce; umírá)
 - *Nemilovaná* („prostitutka“ v Terezíně)
 - *Hořká vůně mandlí* – soubor povídek

Exilová vydavatelství

- Sixty-Eight Publishers – manželé Škvorečtí; Kanada
- Index – Kolín nad Rýnem
- **Josef Škvorecký**
 - Hlavní hrdina Danny Smiřický (autobiografické prvky)
 - *Zbabělci* (konec války)
 - *Tankový prapor*
 - *Prima sezóna* (soubor povídek)
 - *Příběh inženýra lidských duší*
 - *Hříchy pro pátera Knoxe* (detektivka)

Emigrace

- **Milan Kundera** (píše francouzsky)
 - Dnes píše francouzsky a do češtiny jsou díla překládána
 - Píše také eseje
 - *Žert* (text na pohlednici; po letech se hl. hrdina pomstí)
 - *Směšné lásky* (kniha povídek – Falešný autostop)
 - *Valčík na rozloučenou* (děj během pěti dnů v lázeňském městě; otázka emigrace)
 - *Nesnesitelná lehkost bytí* (období 60. a 70. let minulého století)
- Pavel Kohout
 - V 50. letech píše budovatelskou poezii
 - *Katyně*
 - *Nápady svaté Kláry* (nepolíbená dívka obdařena jasnovidectvím)
 - *Hodina tance a lásky* (Terezín)
 - *Konec velkých prázdnin* (o českých emigrantech)
- Karel Kryl (písničkář)